

TAX SOVEREIGNTY AND GLOBALIZATION¹³¹

Ass. prof. Elina Marinova, PhD

Public law Department, Faculty of Law

“Angel Kanchev” University of Ruse

E-mail: elina_marinova@uni-ruse.bg

Abstract: *The paper outlines the changes in the mechanism of exercise of tax sovereignty as a result of economic, political globalization and digitalization. New economic and political realities require new concepts of the nature, limits and dimensions of tax sovereignty. Global interdependence increasingly requires mutual synchronization of national legal orders. The lack of coherence between national taxation systems often leads to a state of deregulation with respect to potential tax objects and the use of this situation for tax avoidance by companies. In the global world the approach of coordination by the assessment and collection of taxes increasingly prevails over that of subordination.*

Keywords: *tax, sovereignty, globalization, digitalization, decentralization, coordination, cooperation*

ВЪВЕДЕНИЕ

Глобализацията и структурните промени в обществените отношения, произтичащи от нея, водят до значително въздействие на националните политически решения върху избора на провеждана политика от останалите държави и до взаимозависимост на националните политики въобще, включително в сферата на данъчното облагане. Упражняването на данъчна юрисдикция се оказват до голяма степен фактически обусловено от властническите действия на други държави, организации на наднационално равнище и участниците в гражданския оборот в широк смисъл – от неправителствени организации до мултинационални компании. Новите икономически и политически реалности изискват нов поглед към измеренията и рамките за осъществяване на данъчния суверенитет.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Взаимодействията на глобално равнище съществуват от векове. Анна Недялкова разглежда в исторически план тенденцията към уеднаквяване на нормите на живот, включително чрез колонизационните процеси и посочва, че в този смисъл глобализацията е присъща на всички епохи на човечеството¹³². По своя мащаб и въздействие обаче съвременният процес на разпространение и взаимопроникване на капитали, технологии и идеи, на нарастване на икономическите, политически, социални взаимовръзки и отношения между отделните общности и държави е безпрецедентен. Много по-широк е обхватът както на взаимодействие, така и на взаимозависимост във всички основни социални сфери.

Понятието глобализация включва различни конотации. От една страна то се свързва с идеята за универсализация, създаване на универсален порядък, с „наддържавната унификация на живота в регионален и планетарен мащаб“¹³³ и в този контекст – с понятия като цивилизация, развитие, конвергенция, консенсус. Променя се социалното пространство, където протича правното регулиране. Михайлина Михайлова пише, че планетарно право означава право, тотално по социалното си пространство: „в това си значение то приема в себе си отраженията на съвременната технологична и информационна революция, съобразно с които се прередактира и новира.... В състояние на планетарност правото става тъждествено на себе си, тъй като в матрицата – код и формули, които носи, е вписана изначална, безотносителна към условия и време екзистенциална позиция спрямо блага и спрямо общия ред, върху който е положено битието... Всъщност правото има „нагласата“ за планетарност,

¹³¹ Докладът е представен на пленарната сесия с оригинално заглавие на български език: ДАНЪЧЕН СУВЕРЕНИТЕТ И ГЛОБАЛИЗАЦИЯ

¹³² Недялкова, А. Нищо фатално – глобализацията, В.: ВСУ Черноризец Храбър, 2002, с.14.

¹³³ Михайлова, М. Правото пред императива на глобализацията, сп. Юридически свят, бр.2, 2003, с.19.

защото е изначално универсално“¹³⁴. Като регулатор на социалните взаимодействия по повод обмена на блага, правото действително има универсална природа. Днес обаче ставаме свидетел на нови форми и начини на проявление и прилагане на правото, включително все по-подчертано освобождаване на правовия феномен от границите на държавната организация.

Правната и институционална еволюция през XX век довежда до постепенно преодоляване на онзи елемент на правните концепции, включващ идеализиране на държавата като носител на монопола върху политическите и нормативните решения. Наблюдава се формирането на конкурентни и алтернативни центрове на власт (политически и икономически) по отношение на държавния империум, способни да въздействат на политическия и икономическия живот, както и тенденция за прехвърляне на все по-широки регулативни правомощия на наднационални субекти (Европейският съюз е ярък пример за това). Суверенната власт на държавите става все по-дифузна¹³⁵. На държавите се налага да я споделят с международни, наднационални, неправителствени организации, а също и с мултинационални компании – пазарът се превръща в център на власт, оказващ значително въздействие върху организирането на международната общност. Това развитие може да се обобщи като променящо се взаимодействие „държава-общество“. Международният поток от капитали, стоки и хора оказва съществена роля за модификацията на правните системи и институции. Данъчната функция вече не може да бъде отъждествявана с централната роля на държавата, а следва да се съотнесе с упражняването на над-национална юрисдикция, както и да се разглежда през призмата на взаимозависимостта на данъчните политики на държавите. Според Пиетро Бория е налице преход от монолитната структура, която наричаме държава и която съответства на единна фискална и данъчна система към плуралистична структура, характеризираща се със съжителството на множество правни и данъчни системи, принадлежащи към различни форми на териториална и политическа общност¹³⁶.

Запазва принципното си значение правилото, че всяка държава самостоятелно определя пределите и формите на проявление на държавна власт в областта на данъчното облагане. Но упражняването на данъчен суверенитет се оказва поставено пред множество фактически ограничения. Наблюдава се прогресивно стесняване на данъчното пространство на държавите. В данъчната политика чисто националният подход и автономността при вземането на решения се оказват неприложими във все повече направления. Глобализацията и дигитализацията на икономическата среда, структурните промени, произтичащи от тях и засилената данъчна конкуренция водят до значително въздействие на националните решения по данъчни въпроси върху налоговите постъпления и избора на провежданата данъчна политика на останалите държави. От друга страна, регулативната и санкционна власт на държавите остават териториално ограничени, въпреки глобализирането на стопанския живот. За разлика от социалната и икономическата мобилност на данъкоплатците, националните данъчни органи поначало не могат да осъществяват компетентност извън границите на държавата – властническите им правомощия се простират само в рамките на територията, върху която се упражнява данъчна юрисдикция. Това в ред случаи може да доведе до затруднения за ефективното установяване и събиране на данъчните постъпления, установени с националното законодателство.

Държавата все повече губи значение като независим създател на правото. Глобалната общност създава нови практики, които променят принципите на правно регулиране с подчертано влияние на наддържавното право¹³⁷. Освен традиционните международни правни източници – разнообразните международни договори, конвенции, споразумения, в условията

¹³⁴ Пак там, с.15.

¹³⁵ Nanz, P. Democratic legitimacy and constitutionalism of transnational trade governance: A view from political theory, in: Constitutionalism, multilevel trade governance and social regulation, Hart Publishing, 2006, p.60. Патриция Нанц пише: „Държавният суверенитет е разпръснат: вертикално – към наднационални организации като Европейския съюз (ЕС) и Световната търговска организация (СТО), и хоризонтално – към частни или смесени (публично-частни) организации и мрежи както на национално, така и на транснационално ниво.

¹³⁶ Boria.P. European Tax Law, Second edition, Springer, 2017, p.15-18.

¹³⁷ Михайлова, М. Правото в неговата цялост, С.: Феня, 2013, с. 26.

на глобалност се утвърждават инструменти като *soft law* (меко или гъвкаво право). Липсва единно определение за термина *soft law*, но общо под това понятие се разбират формално незадължителни юридически актове, които въпреки това имат правно значение за дейността на лицата и институциите; те представлява недържавен или наддържавен регулативен инструмент. Мекото или гъвкавото право включва различни актове като препоръки, становища, декларации, съобщения и пр., които закрепят принципни положения, черпещи легитимност от авторитета на съставителите си (недържавни, наддържавни или международни организации) и от практическата си ефективност и влияят върху начина, по който държавите изграждат и тълкуват юридически задължителните си актове (т.н. твърдо право или *hard law*). Симеон Гройсман извежда три отличителни черти на *soft law* документите: създават се с участието на самите правни субекти, а не от централни законодателни органи (децентрализирано възникване); задължителността им се обосновава с възприемането им за рационално обосновани (рационалност); дават възможност за децентрализирано правосъздаване въз основа на съгласие (координация вместо субординация)¹³⁸. Следва да се отбележи нарастващото използване на тези инструменти и в данъчната политика. Те имат съществена роля за данъчната координация и въвеждането на международно приети данъчни стандарти. Различните проекти, модели, доклади, становища, препоръки, съобщения, работни документи, резултат от работата на организации като ОИСР, Г-20, ООН, ЕС, а също и на неправителствени организации като Международната фискална асоциация (IFA), носят характера на *soft law*. Те дават израз на универсални цели, общо споделяни ценности и концепции в сферата на данъчното облагане, като обвързват по силата на широкото съгласие с тях в международната общност. Ярък пример за това са актовете на ОИСР, чието влияние в изграждане на правната и институционалната рамка за международна данъчна политика е особено значително. В рамките на ЕС *soft law* инструментите са насочени към насърчаване на доброволното спазване от страна на държавите членки на законодателството на ЕС, на последователното му тълкуване и прилагане¹³⁹.

Обратно на идеята за глобализацията като универсализация и нов универсален ред, мнозина автори разглеждат глобализацията в именно обратен смисъл – като нов световен безпорядък. Според Зигмунт Бауман господстващият неин образец може да бъде описан като „отпускане на спирачките: дерегулация, освобождаване, гъвкавост, нарастваща флуидност и улесняване на операциите с финансови средства и на пазарите на труда, намаляване на данъчното бреме“¹⁴⁰. Колин Крауч пише: „Дерегулирането на международното движение на капитала даде на финансите свобода и гъвкавост, от които трудът и другите фактори на производството не се ползват. Финансовият капитал притежава висока мобилност, докато държавите, трудовото население и фирмите, обвързани с производствени съоръжения и оборудване, остават свързани със своята територия. ... Тъй като все повече активи на най-големите фирми биваха превръщани във финансови, делът на капитала, който се възползваше от тази мобилност нарасна. Правителствата в повече страни нямаха търпение да привлекат този свободно плаващ капитал, приемаха форми за корпоративно управление „по пазарен

¹³⁸ Вж. С. Гройсман, *Soft law и понятието за право*, във сборник „Soft law и съвременното право“, С.: Сиби, 2017, с.61.

¹³⁹ Pistone, P. (2010) *Soft Tax Law: Steering Legal Pluralism towards International Tax Coordination*, in: Weber (ed.), *Traditional and Alternative Routes to European Tax Integration*, IBFD, p. 114.

В данъчен контекст като *soft law* инструменти може да бъдат споменати например Препоръка относно изпълнението на мерки срещу злоупотребата с данъчни спогодби (COM(2016) 25 final) и Съобщение относно външната стратегия за ефективно данъчно облагане (COM/2016/024 final), които бяха издадени като част от Пакета от мерки за борба с избягването на данъци. Съобщението относно външната стратегия за ефективно данъчно облагане има особено широко въздействие. Въз основа на този документ Съветът на ЕС прие списък на несъдействащите юрисдикции за данъчни цели (т. н. черен списък на данъчните убежища), допълнен от мониторинг и периодична проверка на данъчните политики, а също и от ред защитни мерки. Друга важна инициатива е Съвместният форум на ЕС по трансферно ценообразуване, който подпомага и съветва Европейската комисия за намиране на решения на проблемите, произтичащи от прилагането на принципа на сделката между несвързани лица в рамките на ЕС. Форумът издаде важни насоки и препоръки в това отношение.

¹⁴⁰ Бауман, З. *Глобализацията. Последиците за човека*, С.:Лик, 1999, с.92.

критерий“, които облагодетелстваха неговите интереси, и като цяло, изиявяваха готовност да модифицират социалната, трудовата и екологичната си политика за привличането му. Разбира се държавите можеха да се обединят в защита на своите интереси срещу мобилния капитал – и в по-голяма степен, отколкото на други места по света, страните от ЕС бяха готови да го направят – но обикновено те се поддаваха на изкушението да опропастят съседа, предлагайки все по-ниски корпоративни данъци и дерегулативна среда, за да примамват за сметка на другите свободно плаващия капитал“¹⁴¹. Авторът посочва още, че „институциите, които се развиха в най-голяма степен чрез глобализацията, са транснационалните корпорации, които надраснаха правителствения капацитет на отделните национални държави. Ако регулативният или фискалният режим в една страна не им харесва, те заплашват, че ще се преместят в друга, а държавите все повече се конкурират в желанието си да им предложат благоприятни условия и данъчни режими, тъй като се нуждаят от инвестиции“¹⁴². Днес действително може да се наблюдава тенденция към разширяваща се независимост на глобалния бизнес и капитал от пространствените граници и териториалните ограничения на държавната юрисдикция. Тези условия благоприятстват оформянето на някои нелегитимни данъчни практики – както от страна на данъкоплатците, така и от страна на данъчните юрисдикции.

Пример за подривна форма на данъчна политика в международен контекст е вредната (нелоялна) данъчна конкуренция. Ако лоялната данъчна конкуренция е съревнование за местоположението на икономическата дейност, онази, която наричаме нелоялна или вредна представлява конкуренция за местоположението на печалбите. В последния случай данъчните системи на държавите се организират така, че да привличат големите мултинационални компании чрез възможността за изкуствено преразпределяне на печалбите им към въпросните юрисдикции, без реално там да се осъществява стопанска дейност; така се насърчава избягването на данъци и се изземва данъчната основа за доходи, реализирани в други държави, като те се лишават от значителни бюджетни приходи. Като нелоялна спрямо другите фискални юрисдикции данъчна практика и установяваща сама по себе си несправедлив и дискриминиращ вътрешноправен данъчен ред, вредната данъчна конкуренция не се вписва в рамката на правомерното и легитимно упражняване на данъчен суверенитет¹⁴³.

И без нарочно водена данъчна политика, липсата на съгласуваност между националните системи за данъчно облагане често води до обективно състояние на дерегулираност по отношение на потенциални данъчни обекти и използването на това положение за избягване на данъци от страна на дружествата. Разликата в данъчното третиране на трансакциите и дружествата от страна на държавите може да доведе до двойно освобождаване или до двойно приспадане на данъци¹⁴⁴. Следва да се посочи, че в съвременните условия на дигитализация на икономиката, на презгранична търговия по интернет без физическо присъствие, при която предприятията разчитат в голяма степен на нематериални активи с трудна за определяне стойност, прилагането на класическите правила за корпоративно данъчно облагане довежда до неволни празнини и липса на данъчно облагане на сериозен кръг печалби. Така например в данъчното право под място на стопанска дейност принципно се разбира определено физическо пространство. Днес обаче координатите на

¹⁴¹ Пак там - с.69.

¹⁴² Пак там - с. 25.

¹⁴³ Вж. повече – Е. Маринова, Вредната данъчна конкуренция като актуален въпрос на данъчната политика на ЕС/ Marinova, E., Tax competition as topical issue of EU tax policy, PROCEEDINGS OF UNIVERSITY OF RUSE - 2020, volume 59, book 7.1, с.80-93. <http://conf.uni-ruse.bg/bg/docs/cp20/7.1/7.1-10.pdf>

¹⁴⁴ Европейската комисия в съобщение озаглавено „Координиране на разпоредбите на държавите-членки в сферата на прякото данъчно облагане в рамките на вътрешния пазар“ посочва, че „например във връзка с начина, по който държавите определят нетния капитал и зетия капитал, една държава членка може да разглежда дадена трансакция по-скоро като капиталова вноска, отколкото като заем и следователно да не смята за облагаем дохода от вложения капитал, докато друга държава може да разглежда заема като дълг и да приспадне лихвите от данъците на дружеството, което ги изплаща. Това предполага намаляване на данъците в една държава членка без съответно данъчно облагане в друга държава членка. Друга област засяга използването на хибридни единици — т.е. такива, които в една държава членка се разглеждат като корпорации и са непрозрачни, а в друга не се считат за корпорации и са прозрачни /COM(2006) 823 final, параграф 3/.

концепцията за място на стопанска дейност фактически са силно разширени чрез виртуалното пространство и трансграничността като възможни пространства за осъществяване на обмен на блага. Това изисква отчитането на тези нови форми на взаимодействие при регулирането на обществените отношения, включително в данъчната сфера. Защото един от негативните ефекти на глобализацията и на децентрализирания характер на трансграничното данъчно облагане е възможността големите корпорации да се възползват от „вратичките“ в международните разпоредби и да прехвърлят печалбите си в юрисдикции с ниски данъчни ставки вместо да плащат данъци в държавата, в която произвеждат и продават ¹⁴⁵. Тези стратегии лишават държавите от значителни данъчни приходи ¹⁴⁶, засилват общественото мнение, че глобалната интеграция носи полза на мултинационални компании и заможните граждани и усещането за липса на справедливост и представляват заплаха за социалния договор между правителствата и техните граждани, която може да засегне спазването на данъчните задължения изобщо. Поставят се под въпрос принципите за справедливост на данъчното облагане, за социална отговорност и солидарност. В този смисъл някои автори говорят за криза на легитимността на съвременните данъчни системи ¹⁴⁷.

Интересен философски синтез на последиците от дерегулирането на международното движение на капитала дава Зигмунт Бауман. В „Глобализацията. Последиците за човека“ той посочва, че компаниите разполагат със свободата да се преместват, а всеки, който е свободен да напусне територията, е свободен да избяга от отговорностите, свързани с нея: „подвижността се придобива от хората, които инвестират – тези с капитала, с парите които инвестирането изисква. Тя означава ново, наистина безпрецедентно в своята радикална безусловност разделяне на властта от задълженията: задължения към наетите на работа, но също към по-младите и по-слабите, към все още неродените поколения и изобщо към възпроизводство на условията за живот; накратко свободата от дълга да се допринася за всекидневието и продължението на обществото“ ¹⁴⁸. Така днес бизнесът, благодарение на новата си подвижност и на конвертируемите си ресурси, „не се сблъсква с достатъчно реални граници – солидни, плътни, съпротивляващи се – за да бъде принуден да бъде по-отстъпчив... Единствените граници, които биха могли да бъдат осезаемо почувствани и уважавани, биха били административно наложените върху свободното движение на капитала и парите“ ¹⁴⁹.

С оглед на тези наблюдавани негативни последици от глобализацията на икономическия живот все по-актуални стават концепции като корпоративната социална отговорност например. През 2011 г. Европейската комисия публикува Съобщение относно корпоративната социална отговорност, където тя е дефинирана като „отговорността на предприятията за въздействието, което оказват на обществото“ ¹⁵⁰. В Съобщението се посочва, че „за да се съобразят изцяло със своята корпоративна социална отговорност, предприятията следва да разполагат с механизъм на интегриране на социалните въпроси и въпросите на

¹⁴⁵ Повече за стратегиите, известни като агресивно данъчно планиране – вж. Е. М а р и н о в а , П о н я т и е т о а г р е с и в н о д а н ъ ч н о п л а н и р а н е и п а к е т а о т м е р к и н а Е С с р е щ у и з б я г в а н е т о н а д а н ъ ц и , С б о р н и к д о к л а д и н а Р У “А н г е л К ъ н ч е в “, 2020, т о м 59, с е р и я 7.1., с. 65–66. <http://conf.uni-ruse.bg/bg/docs/cp20/7.1/7.1-9.pdf>

¹⁴⁶ Европейската комисия посочва, че според изчисления загубите от прехвърляне на печалби в ЕС възлизат на около 50—70 милиарда евро. Това се равнява на 17% от приходите от корпоративния подоходен данък и 0,4% от БВП (долна граница). https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_curbing-aggressive-tax-planning_bg.pdf

¹⁴⁷ Авторът пише, че данъкоплатците все повече не намират рационални основания за признаване на техните задължения. Това е резултатът от разрыва между конституционния замисъл на данъчната система и реалността на неговото прилагане, опосредствано от все по-разнопосочен набор от данъчно-правни норми. Menéndez, A.J. Justifying taxes. Some elements for a general theory of democratic tax law, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht / Boston / London, 2001, p. 111.

¹⁴⁸ Бауман, З. Глобализацията. Последиците за човека, С.: Лик, 1999, с.30.

¹⁴⁹ Пак там, с. 31-32.

¹⁵⁰ Съобщение от Комисията до ЕП, до Съвета, до ЕИСК и до Комитета на регионите Обновена стратегия на ЕС за периода 2011 – 2014 г. за корпоративната социална отговорност

околната среда, етиката, правата на човека и потребителите в своите стопански операции и в основната си стратегия, в тясно сътрудничество със заинтересованите страни с цел: (1) оптимизиране създаването на общи ценности за техните собственици/акционери и другите заинтересовани страни, както и обществото като цяло; (2) идентифициране, предотвратяване и смекчаване на евентуалното неблагоприятно въздействие“. Корпоративната социална отговорност включва и данъчна отговорност, съответно отговорност за съразмерно поделение на данъчното бреме в обществото. Принципът за справедливост на данъчното облагане обхваща изискванията за равенство (хоризонтална справедливост, равно третиране на еднаквите случаи) и съобразяване с възможността за плащане (вертикална справедливост, по-високите доходи са свързани с по-високи данъци). Избягването на данъци от страна на големите мултинационални компании, очертано чрез описаните по-горе механизми, накърнява принципа за данъчна справедливост и в двете му измерения. Така от една страна се губят значителни публични приходи, а данъчната тежест се измества върху по-слабо мобилните дружества и върху трудещите се. Това означава накърняване на легитимните интереси и на редовните данъкоплатци, и на данъчните юрисдикции. Оправдано стопански е, разбира се, дружествата да търсят постигане на икономически резултати с възможно най-малко разходи, включително такива за данъци. В посочените по-горе случаи обаче поведението на данъкоплатците стига „точка, след която не може да бъде толерирано в рамките на правна система, предназначена да съответства на принципите на справедливостта“¹⁵¹. Тук идва значението и ролята на държавите, които следва да предприемат координирани действия за преодоляване на правните пропуски и несъответствия, за подобряване и ефективно реализиране на правилата, свързани с борбата с данъчните отклонения.

Развитието на глобализацията се нуждае от по-големи грижи за обезпечаване на устойчивото развитие на международните икономически отношения – развитие под контрола на обществото и правото, включващо подпомагане проявлението на положителните елементи и резултати на глобализацията и предотвратяване и преодоляване на негативните фактори, които са насочени срещу обществения прогрес¹⁵². Актуалните предизвикателства като повишената мобилност на капитала, непрекъснатото реконструиране на бизнес моделите, дигитализацията, дисонансите в разпределение на данъчното бреме и фискалните постъпления изискват насрещни мерки от страна на държавите, с оглед на това данъчното облагане оптимално да подкрепя постигането на общите цели за икономическото развитие, фискална ефективност и данъчна справедливост. Изисква се реформиране на остарялата международна система за корпоративно данъчно облагане с действия, насочени към преразпределяне на правата на данъчно облагане и към минимално ефективно данъчно облагане¹⁵³.

За да се постигне ефективна регулираност и легитимен правен ред като антипод на хаоса и негативните последици на глобализацията, днес при всички случаи са необходими многостранни усилия и съвместни действия на държавите. В глобалния свят както в правоустановяването, така и в правоприлагането, подходът на координация надделява над този на субординация, характерен за упражняването на власт в рамките на държавата. Оттук решенията, свързани с данъчното облагане, все повече са резултат не от хегемонистична визия и подход, а по-скоро от търсен компромис между множество ценности и интереси. „Твърдите“ модели – и в политиката, и в правото – все повече се изоставят в полза на „отворените“ решения. Очертаващите се в условията на глобализация множество източници на право и центрове на власт налагат „отворен“ модел на правните системи с „гъвкав дизайн“ на правните разпоредби, съответстващ на логиката на съвместно съществуване на множество правни системи и властови структури¹⁵⁴, включително в данъчен контекст.

¹⁵¹ Vogel, K. Klaus Vogel on double taxation conventions: a commentary to the OECD-, UN- and US model conventions for the avoidance of double taxation of income and capital: with particular reference to German treaty practice, Kluwer 1997, p. 117.

¹⁵² Големинов, Ч. Глобализация и право, сп. Правна мисъл бр., 2002, бр.3, с.8.

¹⁵³ Вж. Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета „Данъчно облагане на предприятията за 21-ви век“ COM(2021) 251 final, с.2.

¹⁵⁴ Boria.P. European Tax Law, Second edition, Springer, 2017, p.15-18.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Глобалната взаимозависимост все повече изисква взаимно синхронизиране на националните правни и данъчни редове. Взаимозависимостта не е несъвместима, а допълва съществуването на данъчната държава, защото нейната роля като основна форма за установяване и реализиране на данъчноправния ред се запазва. Осъществяването на данъчна власт обаче се превръща във все по-сложен и многоизмерен механизъм. За да бъде запазена ролята на държавите като легитимен въдворител на право и правост, те следва все по-убедително да отстояват принципите за правна сигурност (равенство във формален смисъл) и справедливост (равенство в съдържателен смисъл) – двете основни измерения на правовата държава, както и основните ценности на демокрацията и солидарността. В противен случай съществува риск глобализацията да задълбочи допълнително неравенствата и социалната поляризация.

The report signifies the results of the activities of project No. 2022-UF-01, financed by the Scientific Research Fund of the University of Ruse.